

pogreška pri tome, bio bi izbjegao nepotrebnom prigovoru, a ujedno bi udovoljio zahtjevima obrazovanih čitača.

Izdanju se potkrala i jedna veća štamparska pogreška; u popisu izvora dvaput se (pod brojevima 3 i 4) navodi ista Vrčevićeva zbirka; čini nam se da priče, navedene pod brojem 3, umjesto naslova citiranog u knjizi, stvarno potječu iz zbirke: Vuk Vrčević, Srpske narodne pripovijetke, ponajviše kratke i šaljive, Beograd 1868.

Ako smo govorili o nedostacima, nije to zato da umanjimo vrijednost ovoj zbirci, koju po mnogim svojstvima smatramo zaista odličnom, nego samo zato, jer nam se čini da ovakva vrst kritike može nešto doprinijeti usavršavanju budućih sličnih izdanja. Spomenut ćemo još ukusnu opremu i duhovite ilustracije Eme Bursača, što sve zajedno čini knjigu vrijednom i uspjelom.

Maja Bošković-Stulli

Hamid Dizdar, Narodne pripovijetke iz Bosne i Hercegovine, Seljačka knjiga, Sarajevo 1952.

Svakako je izdanje narodnih pripovijedaka, pogotovo onda kad ne ponavlja ono tridesetak prečesto već eksploatiranih tekstova, za nas uvijek pozitivna dobit. Naše su narodne pripovijetke izvanredna kulturna i umjetnička vrijednost, a toliko leže eto nepoznate i zakopane. U tom smislu pozdravljamo (doduše s priličnim zakašnjenjem) i ovo izdanje bosanskih narodnih pripovijedaka. Veći dio ovih tekstova (iako ne svi) nose u sebi najbolje kvalitete čudesne narodne priče: razigranu fantaziju, prepletenu s društvenim i psihološkim elementima svakodnevnog života; posebnu konciznost i ekonomiku jezika narodne priče; naivnost uz umjetničku zrelost.

Ove priče iz Bosne i Hercegovine posebno odišu orijentalnim koloritom, što je stvarna odlika priče u tim krajevima, a ovdje je djelomično rezultat još i redaktorova izbora. Ne možemo u ovoj kratkoj recenziji dati ocjenu pojedinih priča niti analizu orientalskih elemenata, već ćemo umjesto toga samo upozoriti na nevjerojatno blisku vezu i čestu nedvojbenu genetičku srodnost ovih priča s turskima, kako se to otkriva usporedbom s indeksom turskih narodnih priča (W. Eberhard und P. N. Boratav, Typen türkischer Volksmärchen, Wiesbaden 1953). Nije u pitanju samo adekvatnost tipova priče (koju bismo mogli naći u repertoaru gotovo svakoga naroda), već je ovdje ta srodnost izražena jezičkim turecizmima, istim ličnim imenima, kompozicijom priče, tipom kontaminacije, brojnim sitnim detaljima, koji se ne mogu riječima tako lako izraziti. Zlatumbeg iz naše priče zove se Tozlubey u turskoj; bulbul-pticu traže braća i u našoj i u turskoj priči; naš Čelo to je turski Keloglan; karakteristična lančana priča »Oklen ingleskoj kraljici tolike pare« istočnog je karaktera, kao i prepletenost, šarenilo motiva u drugim nekim pričama. Da ne duljimo, navest ćemo uz naše tekstove odgovarajuće brojeve indeksa turskih priča.

Ateš Periša — EB 215; Biberčić — EB 72; Babovina — EB 75; Kabadaluk — EB 126; Carev najmlađi sin — EB 72; Ko dobro čini ne kaje se — EB 62; Čudotvorni prsten — EB 180; Zlatna djeca — EB 259; Carević i divova keji — EB 212, 3 c, 4; Djevojka-ptica zlatna perja — EB 198; Sedam braće i sedam divova — EB 215; Srećni sat — EB 206 + 125 IV; Čelo carev zet — EB 158 (vidi i 257); Vezena marama — EB 177 (donekle); Otac i njegove kćeri — EB 97; Ciganin i divovi — EB 162; Zlatumbeg — EB 34; Pravda i krivda — EB 206; Oklen ingleskoj kraljici toliko pare — EB 315 (za jedan motiv lančane priče); Titiz i džomet — EB 67; Vezirov sin — EB 175; Noćnica — EB 185; Mala vilanije folklorno; Dijete sa devet čiraka — EB 180; Maćeha — EB 167; Materine suze — nismo našli tursku paralelu (motiv kao u Grimm KHM 109. Das Totenhemdenchen); Sudbina — nismo našli tursku paralelu (donekle kao AT 460 B).

One koji se zanimaju i za međunarodne paralele ovim pričama upućujemo na recenziju turskoga indeksa, u kojoj je donesena tabela turskih tipova priča Eberhard-Boratava uskladena brojevima Aarne-Thompsona (vidi W. Anderson, *Der türkische Märchenschaft, Hessische Blätter für Volkskunde*, XLIV-1953, 111—152).

Razumije se da ove priče ne smatramo naprosto adekvatnim turskima. Željeli smo tek upozoriti na veliku srodnost, a sve ono osnovno po čemu su to ipak na šer priče predmet je širih studija, koje izlaze iz okvira ove kratke recenzije.

O samom izdanju valja reći još i ovo: Veći dio priča odabran je vrlo dobro; poznavajući naše priče, koji je spreman da se potruži i potraži tekstove što nisu dosada tako često bili prešampavani, zaista nije teško u tom obilju prekrasne građe pronaći one najvrednije za ovakvu relativno neveliku zbirku. A baš stoga treba požaliti što su tu unesene i neke priče koje to ne zaslužuju. Priče »Zlatna djeca«, »Noćnica«, »Mala vila« nose karakteristiku izrazite literarne, nefolklorne, rekli bismo salonske stilske obrade (»Mala vila« nije folklorna niti po motivu), pa je šteta što su one zauzele prostor umjesto drugih, autentičnijih priča. Šteta je zatim što se donose neke priče prevedene s njemačkoga, t. j. prijevodi prijevoda (»Zlatna djeca«, »Ciganin i divovi«), kad znamo kako je bitan za narodnu priču svaki izvorni jezički oblik. Govoreći sada o tome, dotičemo se jedne vrlo krupne redaktorove nekorektnosti, kojom se znatno umanjuje opći povoljni dojam što bi ga on ovom svojom zbirkom bez toga bio proizveo. Za dvije tek spomenute priče Dizdar doslovno kaže: »Dvije priče iz Mrazovićeve zbirke prevedene su takođe s njemačkog jezika za ovu zbirku«. Međutim, obje su te priče prevedene već vrlo davno i objavljene u zbirci: D. Bogdanović, *Izabrane narodne pripovijetke*, Zagreb 1914. Svatko koga to zanima lako će se sam uvjeriti kako je Dizdar upotrijebio upravo te prijevode, izmijenivši tek tu i tamo poneki oblik.

U svom pogovoru, koji je pisan, uostalom, dosta informativno, zgodno i popularno, naglašava autor u više navrata da je vrijednost njegove zbirke upravo u tome što se približio izvorima, iskopao iz zaborava narodne priče iz gotovo nepoznatih, teško dostupnih knjiga, časopisa i rukopisa. Bila bi to golema zasluga, kad bi bilo istinito. Ne ćemo mu zamjeriti što je mnogo preveličao nedostupnost i raritet zbirke koje spominje, ali smatramo ozbiljnim defektom, što se on u većini slučajeva nije služio tim spominjanim djelima, već drugim nekim poznatim i pristupačnim publikacijama: spomenutom Bogdanovićevom knjigom, zatim zbirkom Tihomira Ostojića, *Srpske narodne pripovijetke* (I. izd. Dubrovnik 1911; II. izd. Beograd-Sarajevo 1925) i zbirkom Veselina Čajkanovića, *Srpske narodne pripovetke*, *Srp. etnograf. zbornik* XLI, Beograd 1927.

Sve priče koje se u napomeni navode kao da su uzete iz zbirke Preindlberger-Mrazović, Tordinac, Čorović, *Bos. nar. pripovijetke* mogu se naći i u Bogdanovićevoj antologiji, što će teško biti samo slučajna koincidencija.

Od priča uzetih iz »Bosanske vile« objavljeno ih je nekoliko i u Ostojićevoj zbirci, pri čemu neki Dizdarovi naslovi (Mala vila, Noćnica) odgovaraju Ostojiću, a ne »Bosanskoj vili«. O svojoj »Noćnici« kaže Ostojić doslovno: »Broj 23. Nikolićeve zbirke (I siromaška bog ne ostavlja)« sastavljen je s varijantom iz »Bosanske vile« u jednu, u broj 15 ove knjige (»Noćnica«). Dizdar donosi u svojoj zbirci upravo ovu Ostojićevu kombiniranu varijantu, pozivajući se samo na »Bosansku vilu«. Blagajićevu priču »Carev najmlađi sin« nalazimo takođe kod Ostojića.

Priče koje su navodno uzete iz rukopisnog arhiva Srpske akademije nauka štampane su već sve u Čajkanovićevoj poznatoj zbirci. (Redaktor napominje da je Čajkanović »opisao« te rukopisne zbirke, ali je prešutio da ih je on na istome mjestu, u istoj publikaciji i štampao.)

Preostaju, dakle, samo neke priče iz »Bosanske vile« i »Behara« što ih je autor objavio korektno prema navedenim izvorima (priče iz »Behara« objav-

ljene su i u zbirci. A. Nametak, Muslimanske pripoviesti iz Bosne, Sarajevo 1944., ali Dizdarevi tekstovi ne moraju odatle izvirati). Neke priče, uzete iz »Bosanske vile«, kao Ateš Periša, Kabadaluk, Biberčić, Oklen ingleskoj krajljici toliko pare i dr. doista zaslužuju da budu spomenute kao vrijedan doprinos u ovoj knjizi; kamo sreće da su svi tekstovi na taj način bili odabirani!

Vrlo nam je žao i teško što moramo govoriti o tako mučnim pitanjima. Žao nam je, jer su izdanja narodnih priča kod nas prilično rijetka, a ovo bi izdanje, uz skrupulozniji autorov stav prema izvorima, moglo biti vrlo lijepa zbirka. Žao nam je, ali o tome treba govoriti, ne zbog Dizdara lično, već iz poštovanja i ljubavi prema građi koju je publicirao. Kada već ne znamo najzaslužnije ljude za starije zapise, t. j. one koje su kazivali priče, a vrlo često ni one koji su ih zapisali, dužnost nam je poštovati bar one koji su prije nas publicirali tu građu. I napokon — radi se tu o moralnom stavu, koji nam nikada, a pogotovo ne u današnjem našem društvu ne može biti indiferentan.

Maja Bošković-Stulli

Bilten Instituta za proučavanje folkloru. Sarajevo, broj 2, 1953. Bulletin of the Institute of folklore research Sarajevo. Redakcija Cvjetko Rihtman, naučni saradnik (odgovorni urednik); dr. Jovan Vuković, vanr. prof. univerzitetu. Sarajevo. 1953. Str. 412.

Najobsežniji del navedenega zbornika je posvećen problemom obravnavanja in zbiranja gradiva z območij Jajca in Kupreškega polja.

V »Narodni muziki jajačkog sreza« je Cvjetko Rihtman obširno osvetlil dokumentacije starejših in mlajših folklornih tradicij, deloma vezanih na določena območja. Na tej osnovi je razvrstil gradivo 244 notnih primerov enoglasij, starejših in mlajših večglasij, instrumentalne igre ter slik in opisov instrumentov (bugarija, šargija, gusle, truba, diple, diplice, dvojnice in čurlikavica). Karakteristiko napevov podaja po raznih prvinah v komentiranih tabelarnih pregledih, ki se nanašajo na oddihe sredi besed in svojevrstne melodične zaključke, melopoetske oblike, ritmične obrazce ter obseg in vrste skal. S tem je Rihtman hkrati izpopolnil svoja dognanja o značilnostih bosenskega večglasja, ki ga je že temeljito obdelal v 1. številki Biltenu. Dobro dopolnilo k prejšnji razpravi so »Pjesme jajačkog sreza«, katerih tekste k ustreznim Rihtmanovim zapisom melodij je pregledno podala in razvrstila Ljuba Simić.

Prav zanimivo razpravlja o plesih Jelena Dopuda v »Narodnih igrah Kupreškog Polja«, kjer obsežneje označuje »Ravno kolo«, prav posebno pa žalne ples (Žalostivno kolo), pri čemer omenja tudi slovensko gradivo. Med plesi z dramsko noto obdela »Biranje« in se pri tem sklicuje tudi na zelo razširjene slovenske variante »pouštertanca« ter omenja med drugim dekliški ples »Lepa bela lilija...« z Bleda. Dalje obravnava tudi »Paun, Sitan tanac, Biber« in druge ples, ob koncu razprave pa dodaja obsežno gradivo.

Lepo osvetljujejo okolje, v katerem se porajajo razne oblike ljudskega izraza, opisi in razlage Abdulaha Škaljića »O običajima i vjerovanjima u srezu jajačkom«, kar smotno dopolnjujejo »Društvene igre s područja Kupresa i sreza Jajce«, ki jih je razvrstila in opisala ter opremila s primerjalno tabelo Milica Obradović. Za primerjavo bi bilo mogoče uporabiti mnogo podobnega gradiva iz Slovenije. Primeren zaključek prikaza skupnih naporov sodelavcev ekipe sarajevskega instituta na terenu so »Narodne pripovijetke s Kupreškog Polja i s područja jajačkog sreza«, ki jim je dodal opombe in register realij Vljako Palavestra.

V zadnji četrtini zbornika je objavljen prevod razprave Jaapa Kunsta »Kulturno-historijski odnosi između Balkana i Indonezije«, o kateri sem že podal recenzijo (SE VI—VII, 1954, str. 345). Zanimivi in poučni sta razpravi »Splet naših narodnih praznovjerja oko vještice i popa« Maje Bošković-Stulli ter Jovana Vukovića: Igra »Tonci«, ki ima svoje kinetične variante tudi v Slo-